

Luteiden torjunta

Lude (lutikka, seinälude, engl."bed bug", *Cimex lectularius*, Cimicidae) on ihmisen ulkoloinen. Kooltaan aikuinen lude on 3,5–5,5 millimetriä pitkä. Se käyttää ravinnokseen ihmisen verta, jota se imee yöllä ihmisen nukkuessa. Asumisolojen paranemisen ja tehokkaiden hyönteismyrkkujen ansiosta se saatiin häviämään Suomesta ja muualtakin kehittyneistä maista, mutta 1990-luvulta lähtien siitä on tehty yhä enemmän havaintoja. Yleistymisen syyksi on epäilty lisääntyntä matkailua, maahanmuuttoa ja myös kykyä vastustaa hyönteismyrkkyjä.

Lude ei loisi ihmisessä vaan kätkeytyy päiväksi suojapaikkoihin kuten vuoteen rakenteet, patjat ja petivaatteet, kalusteet vuoteen läheisyydessä, repsottavat tapetit, valokatkaisijat ja pistorasiat, jalkalistat ja mattojen aluset, sekä erilaiset raot ja halkeamat seinissä ja lattioissa. Lude pysyttelee suojapaikassaan eikä lähde itse liikkeelle muihin tiloihin, mutta voi kuitenkin kulkeutua huonekalujen ja tavaroiden mukana paikasta toiseen, esimerkiksi matkalaukun mukana hotellista kotiin.

Lude voi elää kuukausia ilman ravintoa ja se kestää hyvin kylmää ja lämpöä. Luteen purema ei satu, koska se imiessään erittää puuduttavaa ainetta. Useimmille ei pistoista tule oireita, mutta joillekin niistä tulee punoitusta ja turvotusta, kutiavia paukamia, joskus myös rakkuloita pistokohdan ympäristöön. Ruokailtuaan lude hakeutuu takaisin suojapaikkaansa. Matkalla suojaan se ulostaa. Ulostetahrat ovat mustia pisteitä luteen suojapaikkojen läheisyydessä tai vuodevaatteissa.

Terveyden- ja sosiaalihuollon toimipisteissä (sairaaloissa, vanhainkodeissa, ryhmäkodeissa, palvelutaloissa, asuntoloissa jne.) lutikkatorjuntatyön tekee tähän asiaan erikoistunut tuholaistorjuntayritys. Tuholaistorjuntayrityksen antamia ohjeita tulee noudattaa tarkasti (mm. milloin huoneen voi ottaa käyttöön, millä huone siivotaan ennen käyttöönottoa). Luteiden olemassa olo tai niiden liikkuminen tilassa on hyvä varmistaa ennen kuin tuholaistorjuntayritykseen ollaan yhteydessä.

Luteet asumistiloissa

Otetaan yhteys mahdollisimman pian kiinteistön huollosta vastaavaan tahoon sekä kunnan ympäristöterveydenhuoltoon.

Luteet terveystai sosiaalitoimen yksikössä

Torjuntatoimien aloittaminen

1. Luteen tunnistaa elävistä luteista tai ulostetahroista. Jos tilassa on tai epäillä olevan luteita, torjuntatoimet aloitetaan heti. Hoitolaitokseen tai sairaalaan juuri tuleen potilaan

osalta luteet pitäisi tavaroista luotettavasti tunnistaa ennen luteiden torjuntaa. Kotikunnan ympäristöterveydenhuolto voi auttaa asiassa. Lisäksi Turun biologian laitos auttaa toisinaan esim. luteiden tunnistamisessa, jos niistä on kuva/näyte olemassa.

2. Huoneeseen jätetään valot päälle ja poistutaan sieltä. Huoneesta ei oteta mitään mukaan.
3. Huoneen ovi pidetään suljettuna. Kukaan ei saa mennä huoneeseen.
4. Jos huoneessa on potilas tai asukas, hän menee mahdollisimman nopeasti suihkuun (tai saunaan, jos mahdollista) ja peseytyy. Hänen päällään olleet vaatteet pakataan pesulaa varten itsestään sulavaan pyykkipussiin. Jos yksikössä ei ole pesulapalveluita käytössä, päällä olleet vaatteet laitetaan suoraan pesukoneeseen ja pestään välittömästi 60 asteessa.
5. Otetaan yhteys kiinteistön huollosta vastaavaan tahoon (VSSHP:ssä laitoshuoltoon) sekä tarvittaessa hygieniahoitajaan. Kiinteistön huollosta vastaavan tahon/ laitoshuollon kanssa sovitaan, mihin tuholaistorjuntayritykseen otetaan yhteyttä ja kuka on yhteydessä tuholaistorjuntaan. Turun alueella luteiden torjuntaa tekeviä yrityksiä ovat olleet mm: Tuholaistorjunta oy Destructor p.0400 740262, Rentokill p.020 7893205.

Huoneen ja muiden tilojen tarkistaminen

Huone, jossa on havaittu lutikoita tai ulostetahroja, tarkistetaan joko tuholaistorjuntayrityksen työntekijän kanssa yhteistyössä tai hänen ohjeidensa mukaan. Myös yksikön muut tilat tarkistetaan tuholaistorjuntayrityksen ohjeiden mukaisesti.

Irtaimiston, tekstiilien ja kiinteistön rakenteiden käsittely

Tilojen, jossa on todettu lutikoita, irtaimisto ja tekstiilit pakataan muovisäkkeihin tai muovitetaan. Osa irtaimistosta voidaan joutua hävittämään, jos ludeongelma on laaja ja epäillään, että lutikoita tai niiden munia on esimerkiksi huonekaluissa.

VSSHP:ssä hävitettäväksi lähetettävät jätteet kerätään kaksinkertaiseen muovipussiin, joka suljetaan ja laitetaan punaiseen muovisäkkiin (biologinen ei-tunnistettava jäte). Säkki suljetaan huolellisesti ja merkitään: vastuuyksikön lyhenne ja kustannuspaikan numero. Jätteitä ei saa pudottaa alas jätekuilusta, vaan kuljetusyksikkö/laitoshuolto kuljettaa jätteet erityisjätesäiliöihin/-tiloihin.

Luteet ja sen eri kehitysvaiheet kuolevat tehokkaimmin kuumassa. Irtaimisto viedään muovitettuna 80-asteiseen saunaan vähintään kahdeksi tunniksi. Lämpökäsiteltävä irtaimisto on tärkeä pakata muovipusseihin tai muuten muovittaa, jotta luteet eivät pääse putoamaan käsiteltävistä huonekaluista siirron tai lämpökäsittelyn aikana. Mikäli yksikössä ei ole käytössä saunaa, tuholaistorjuntayritys antaa ohjeet irtaimiston käsittelylle.

Jos yksikkö käyttää pesulapalveluita, tekstiilit pakataan sulaviin muovipusseihin ja lähetetään pesulaan, jota tiedotetaan ludeongelmasta ennen pyykin lähetystä. Jos yksikössä ei ole käytössä pesulapalveluita, pestään likaiset ja käytössä olleet tekstiilit (vaatteet ja vuodevaatteet) yksikön

pesukoneessa 60 asteessa. Mikäli käytössä on kuivausrumpu, kuivataan tekstiilit siinä. Pestäviä tekstiileitä ei saa säilyttää pyykkikoreissa ennen pesua. Jos pestäviä tekstiilejä ei saada suoraan pesukoneeseen, ne pakataan muovipusseihin jotka suljetaan hyvin. Puhtaat tekstiilit ja tekstiilit, jotka eivät kestä 60 asteen vesipesua, voidaan kuumakäsitellä saunassa muun irtaimiston kanssa. Kengät voidaan kylmäkäsitellä pakastimessa. Kengät pakataan muovipussiin ja laitetaan pakastimeen, joka ei sisällä elintarvikkeita, kahdeksi vuorokaudeksi. Pakastimen tulee olla -15 astetta tai sitä kylmempi.

Kiinteistön rakenteiden torjuntaruiskutuksesta vastaa tuholaiistorjuntayritys. Käsittelyssä käytetään ammattikäyttöön tarkoitettua pitkävaikutteista torjunta-ainetta. Tuholaiistorjuntayrityksen työntekijä antaa ohjeet siitä, koska huoneen tai käsitellyn kiinteistön voi ottaa käyttöön.

Käynnit asunnossa, jossa on todettu luteita

Henkilökunnan ulkovaatteet jätetään joko toimistolle tai mukaan otettuun roskapussiin käynnin ajaksi. Laukku tai reppu pidetään koko ajan selässä/olalla tai suljetaan pussiin käynnin ajaksi.

Noudatetaan hyvää käsihygieniaa. Lähihoidossa sekä likapyykin ja vuodevaatteiden käsittelyssä ja siivouksessa käytetään suojakäsineitä ja pitkähihaista suojatakia. Asunnossa käytetään kengänsuojuksia, jotka puetaan ennen asuntoon menoa ja riisutaan juuri asunnosta lähtiessä roskapussiin. Varotaan istumasta pehmustetuille tuoleille tai sohville tai asukkaan sänkyyn yms.

Tutkimus- ja hoitovälineet suljetaan pussiin käytön jälkeen ja puhdistetaan toimistolla. Puhdistuksessa käytetään välineelle tarkoitettua tavanomaista pesuainetta ja sen jälkeen desinfiointiainetta.

Asunnosta ei saa tuoda mitään asukkaan tavaroita tai papereita. Jos asukkaan pyykkiä pestään esim. osastolla, pyykki suljetaan muovipussiin ja tyhjennetään suoraan koneeseen.

Jos asukas otetaan osastolle, hänen omat vaatteensa suljetaan pesulaa varten itsestään sulavaan pyykkipussiin tai pestään pesukoneessa välittömästi 60 asteessa. Potilas peseytyy ja vaihtaa päälleen osaston omat vaatteet. Potilas ei saa tuoda kotoaan mitään vaatteita tms. tavaraa.

Ludeongelman ehkäisy

Koska luteet leviävät rakennuksesta toiseen ihmisen tavaroiden mukana, on torjunta haastavaa. Potilaan tai uuden asukkaan tavarat voidaan lämpökäsitellä saunassa (80 astetta, vähintään kaksi tuntia), jos epäillään tai tiedetään, että potilas tulee yksikköön paikasta jossa on lutikoita. Lämpökäsittely suoritetaan heti potilaan saavuttua. Tavaroista poistetaan kuumaa kestävämmät tuotteet, kuten kosmetiikka. Matkalaukku tai vastaava laitetaan kuumaan saunaan suljettuna noin tunniksi, jonka jälkeen se avataan. Lämpökäsittelyn tulee kestää vähintään kaksi tuntia. Jos potilas tulee yksikköön jossa tavaroiden lämpökäsittely ei ole mahdollista, pakataan potilaan tavarat tiiviisti kahteen eri muovipussiin.